

AZƏRBAYCAN MİLLİ ELMLƏR AKADEMİYASI
NİZAMİ GƏNCƏVİ ADINA
MİLLİ AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATI MUZEYİ

ISSN 2522-4808 (print)

RİSALƏ

Araşdırmalar toplusu

15

Bakı – “Elm və təhsil” – 2018

*Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi
Elmi Şurasının 20 fevral 2018-ci il tarixli (protokol № 2)
qərarı ilə çap olunur*

Redaktor:
Rafael HÜSEYNOV,
akademik

Redaksiya heyəti:

**Kamil Allahyarov, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor, Nizami Muzeyi, Azərbaycan
Xatirə Bəşirli, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor, Nizami Muzeyi, Azərbaycan
Şəfəq Əlibəyli, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor, Nizami Muzeyi, Azərbaycan
Aida Qasımova, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor, Nizami Muzeyi, Azərbaycan
Özgen Felek, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor, Yel Universiteti, ABŞ
Mbaye Lo, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor, Dyuk Universiteti, ABŞ
Hendrik Boeşoten, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor, Maynz Universiteti, Almaniya
Nataliya Çalisova, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor, Rusiya Dövlət Humanitar
Universiteti, Rusiya Federasiyası**

**Risalə. Araşdırmalar toplusu. 15-ci kitab
Bakı, “Elm və təhsil” nəşriyyatı, 2018, 240 s.**

Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin beş topludan ibarət elmi-tədqiqat “Xəmsə”sinə (“Şərq” Tərcümə toplusu, “Məclis” Mərasimlər toplusu, “Xəzinə” Kataloqlar toplusu, “Qaynaq” Mənbələr toplusu) daxil olan “Risalə” Araşdırmalar toplusunun bu sayı akademik Rafael Hüseynovun rəhbəri olduğu gənc alimlərin məqalələrindən tərtib edilmişdir. Akademik Rafael Hüseynovun elmi məktəbinin təmsilçiləri olan bu araşdırıcılar Azərbaycan klassik və müasir ədəbiyyatının bir sıra aktual və az öyrənilmiş problemlərinə yeni görüş bucağından yanaşırlar.

Hülya ASLANOVA,
AMEA Nizami Gəncəvi adına Milli
Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin doktorantı

İRAQ-TÜRKMAN ŞAİRƏLƏRİNDƏN NƏSRİN ƏRBİL: HƏYAT VƏ YARADICILIĞI

Açar sözlər: İraq-türkman ədəbiyyatı, Nəsrin Ərbil, Ərbil, qadın şairlər, sərbəst şeir

Keywords: Iraqi-turkman literature, Nasrin Arbil, Arbil, female poets, free verse

Ключевые слова: Иракско-туркманская литература, Насрин Эрбиль, Эрбиль, женская поэзия, свободный стих

Türkmanların İraqda meydana gətirdikləri ədəbiyyat tarix boyunca inkişaf edərək dünya ədəbiyyatına zəngin miras bəxş etmişdir. Müasir İraq-türkman ədəbiyyatı öz inkişaf mərhələsində bir çox şair və yazıçıların yaradıcılığı ilə zənginləşmişdir. Bu ədəbiyyatı təmsil edənlər arasında klassik poeziya ənənələrinə bağlı şairlər olduğu kimi, yeni ədəbi cərəyanları təmsil edən şairlər də vardır. 1960-cı illərdə İraqda geniş yayılmış belə ədəbi cərəyanlardan biri də sərbəst şeir cərəyanıdır. Bu cərəyanın öndə gedən təmsilçilərindən biri türkman qadın şairləri, ümumiyyətlə, türkman şairləri arasında xüsusi yerə malik olan Nəsrin Ərbildir.

Nəsrin Ərbil, bəzi mənbələrə görə, 1934-cü ildə [9, 103; 2, 462], bəzi mənbələrə görə isə 1939-cu il sentyabr ayının 29-da [9, 103; 6, 48; 8, 11; 7, 308; 5] tanınmış türkman şairi Ata Rəşid Ağanın ailəsində anadan olmuşdur. İbtidai məktəbin son sinfinə kimi təhsil almış Nəsrin Ərbil xəstəliyi ucbatından təhsilini davam etdirə bilməmişdir. Buna baxmayaraq, daim öz üzərində işləmiş, ana dili olan türkman dili ilə yanaşı, ərəb, ingilis və alman dillərinə yiyələnmişdir. Mehmet Akif Ersoy, Tofiq Fikrət, Yəhya Kamal, Cahid Sidqi, Behçət Kamal, Bəkir Sidqi və Orxan Vəli kimi böyük şairlərin yaradıcılığını yaxından izləmiş, ingilis dilini öyrəndikdən sonra Ernest Heminquey və Con Steynbek kimi dünyaca məşhur yazıçıların əsərlərini orijinal dilində oxumaq imkanı əldə etmişdir [7, 310].

Uşaqlıq illərindən ədəbiyyata marağı olan Nəsrinin bir şair kimi formalaşmasında evdəki ədəbi mühitin rolu danılmazdır. Dövrün tanınmış şairlərindən sayılan atası Rəşid Ağa, şeir həvəskarları olan qardaşları şairə üçün ilham mənbəyi olmuşdur. Belə bir ədəbi mühitdə yaradıcılığa başlayan şairə 1980-ci ildən sonra şeir və ədəbiyyatdan uzaqlaşır. Bu haqda o, “Yurd” qəzetinə müsahibəsində “Mən heç zaman şeir yazmaqdan vaz keçmədim. İlham gəldikcə yazıram. Sadəcə yazdığım şeirləri nəşr etdirməyi dayandırdım” [8, 13] demişdir. Lakin bu fasilə çox uzun sürmür. 1990-cı illərin sonlarına yaxın ədib yenidən öz əsərlərini nəşr etdirməyə başlayır. Şairin bugünədək üç şeir kitabı işıq üzü görmüşdür: “Deniz rüyası” (1969), “İki şəhir” (1998), “Geleceğim” (2004).

Nəsrin Ərbil şeir yaradıcılığına uşaqlıq illərindən başlasa da, yaradıcılığının ən məhsuldar dövrü 1960-cı ildən sonrakı dövrə təsadüf edir. Bu, ilk növbədə, həmin illərdə İraq-türkman ədəbiyyatında geniş yayılmış yeni sərbəst şeir cərəyanı ilə bağlıdır. Bu cərəyan türkman ədəbi mühitində birmənalı

qarşılanmasa da, qısa müddət ərzində geniş yayıldı. Başda Nəsrin Ərbil və həmkarı Salah Nevres olmaqla, bir çox gənc şairlər qələmlərini bu janrda sınağa başladılar və ortaya gözəl sənət nümunələri qoydular. Şairin təbii, səlis və axıcı bir dillə yazdığı şeir nümunələri ədəbiyyat aləmində böyük rəğbətlə qarşılandı, oxucu kütləsinin sevgisini qazandı. Ədəbi kimliyini bu janrda tapan Nəsrin xanım 70-ci illərə qədər uzanan bir dövrdə yazdığı şeirlərlə türkman ədəbi mühitində ən çox gündəmdə olan şair oldu. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, yaradıcılığında sərbəst şeirə geniş yer verən Nəsrin Ərbil heca vəznindən qopmamış, paralel olaraq bu janrda da yazıb-yaratmışdır.

Göründüyü kimi, Nəsrin Ərbil qələmini hər vəzndə sınamış, lakin daha çox sərbəst şeirə üstünlük vermişdir. Həmkarı Salah Nevres ilə birlikdə bu yolda inamla addımlayan şair İraq-türkman ədəbiyyatında yeni bir cərəyanın yaradılmasında müstəsna rol oynamışdır. Həmin dövrdə bir çox şair və ədiblərin sərbəst şeirə qarşı çıxmasına, bu janrda yazanları tənqid etmələrinə baxmayaraq, Nəsrin xanım sərbəst şeirin gələcəyinə inanmış, bu janrda gözəl nümunələr yaratmışdır. Sərbəst şeiri ibtidai şeirin təkrarı kimi qəbul etmiş, əsl şeir yazmanın fitri istedad tələb edən çətin bir iş olduğunu, sərbəst şeirin isə hər kəsin yazı biləcəyi önəmsiz bir iş olduğunu dilə gətirmiş Ata Tərzibaşı [10, 30] belə onun sərbəst janrda yazdığı şeirlərə biganə qalmamış, onları təqdir etmişdir. O, “Qardaşlığın altıncı ili yazı və şeirləri” başlıqlı məqaləsində Nəsrin xanımın “Bir yaprak düşecek dalından” adlı şeirini ilin ən yaxşı şeiri adlandırmışdır: “Bu il ərzində nəşr olunan ən gözəl şeir, fikrimcə, heç də sevmədiyim bir janr olan sərbəst janrda yazılmış şeirdir. “Bir yaprak düşecek dalından” başlıqlı bu şeiri, bilmirəm xoşuma gəldiyi üçünmü, yoxsa həqiqətən də bir şah əsər olduğuna görəmi ilin ən maraqlı şeiri hesab edirəm. Hər halda onun müəllifi xanım Nəsrin Ərbil İraq türkləri arasında yeni şeirin öndərliyini etməyə çalışan nəcib bir şairə olub, öz sahəsində müəyyən bir cərəyanı təmsil edən ədəbi məktəbin qoruyucusu hesab edilir” [11, 36].

Bir yaprak düşecek dalından
Birden büyüdüğünü göreceksin,
Alev alev büyüyecek yıllar ardında.
Dilinde eski şekerlemenin tadı
Gönlünde oynanmamış oyunların yadı
Kalacak,
Duyulmamış sevgiler düşüneceksin
Alnında babanın busesi,
Avucunda annenin ılık nefesi,
Ninenin dizinde
Tükenmemiş masallar kalacak... [3, 1603-1604]

Ədəbiyyatdan da bəlli olduğu kimi, sərbəst şeir – qafiyə quruluşu, heca və misra sayının sabitliyi, vəzn, bəndlərə ayrılma kimi ənənəvi şeir əlamətlərindən azad olan şeir formasıdır. Bu janrda sözlər misralara ahəngdar şəkildə səpələnə bilir, bəndlər şairin istədiyi kimi düzülür, qəti qaydalar və məhdudiyətlər olmur. Azərbaycanlı tədqiqatçı Şirvan Ədilli bu formanın səkkiz növünü müəyyən etmişdir [1, 70]. Nəsrin Ərbilin sərbəst şeir yaradıcılığında bu səkkiz növdən ikisinə rast gəlmək olar: eyni bölgülü, qafiyəli sərbəst şeir və bölgüsüz

qafiyəsiz sərbəst şeir (mənsur şeir). Eyni bölgülü, qafiyəli sərbəst şeirlərdə ardıcıl təkrarlanan bölgülər eyni heca sayına malik olur, sözlər adətən bölgülərdə parçalanmır. Qafiyələnmə qaydası isə sərbəstdir [1, 70-71]. Bu növə misal olaraq şairin “Gölgələr” [4, 87-88] şeirini göstərmək olar:

Dünya, lamban neden bu kadar sönük?
Yıldızların sönmüş, rüzgâr uykulu
Gece sivrilməyə, rüyalar bir yük
Bütün gözler yaşlı, gözler buğulu.
Dalların kırılmış, yapraklar dökük
Yolların esrarlı, esrar korkulu.

Göründüyü kimi, bütün misralarda heca ölçüsü eynidir, yəni bütün misralar 11 (6+5) hecalıdır və sözlər bölgülərdə parçalanmır. Qafiyələnmə sərbəstdir. 1-ci, 3-cü və 5-ci misralar öz aralarında, 2-ci, 4-cü və 6-cı misralar isə öz aralarında qafiyələnir. Beş bənddən ibarət olan bu şeir başdan sonadək eyni ölçüdə yazılmışdır. Yalnız dördüncü bəndin üçüncü misrası və beşinci bəndin dördüncü misrası digərlərindən fərqlənir. Onlarda heca ölçüsü 10-dur (5+5):

Düshlere sığmaz olmuş geceler...

Uzadı bir ah! kadar duyğular.

“Mənsur şeir” kimi də tanınan bölgüsüz, qafiyəsiz sərbəst şeir növündə nə bölgünün, nə də qafiyənin olması tələb olunur. Bölgü və ya qafiyə yalnız təsadüfi, yəni qeyri-iradi olaraq yarana bilər [1, 89]. Çox vaxt sərbəst şeir dedikdə bu növ nəzərdə tutulur. Nəsrin Ərbil şeirlərini yazarkən bu növə daha çox üstünlük vermiş, misra bölgüsü, qafiyə və vəzn kimi qaydaları pozaraq fikrini, hiss və duyğularını sərbəst, azad şəkildə ifadə etmək yolunu seçmişdir. Misal olaraq “Ayrılıq” şeirini göstərmək olar:

Bizi ayıran
Fırtına değil
Ne de mesafeler
Ne deniz, ne dağ
Bizi ayıran
Bir acı sözdür
Yakar içimi, yıpratır dağ dağ [8, 56].

Nəsrin Ərbilin zəngin yaradıcılıq irsi mövzu dairəsinə görə olduqca genişdir. Müxtəlif mövzularda yazıb-yaradan şair əsərlərində milli dəyərlər, qürbət, sevgi, kədər, şəhidlər, vətən, ölüm kimi məsələlərə toxunmuş, fikirlərini, hiss və duyğularını oxuculara özünəməxsus, axıcı bir dillə çatdırmışdır. Adətən, şairlər istər şeir növünün tələblərinə, istərsə də qafiyəyə uyğun olaraq sözlərdə müəyyən dəyişikliklər edirlər. Lakin Nəsrin Ərbil yaradıcılığında bu cür hallara rast gəlinmir. O, şeirlərində gündəlik danışmaq dilindən fərqlənməyən təhkiyə dilindən istifadə etmişdir [8, 58].

Nəsrin Ərbil yaradıcılığının əsas mövzularından biri sevgidir. Hər bir şair üçün olduğu kimi, Nəsrin xanım üçün də sevgi vazkeçilməz mövzu, ilham qaynağıdır. Lakin onun üçün sevgi sadəcə kişi ilə qadın arasında olan bir hissə deyil. Bir ananın övladına, bir insanın torpağına, vətəninə, bir şairin qələminə duyduğu hislər də sevgidir. Bu baxımdan Nəsrin xanımın şeirlərində sevginin müxtəlif təzahürlərinə rast gəlmək olar – vətəninə, bayrağına, sevgilisinə, itirdiyi qızına və s.

Aniden çaktı şimşək	Ah!
Dağıldı düşlər	Küçük mezarında, elinde şak şak
Bir elimde pembe önlüğün	Uyuyor musun?
Bir elimde patiklerin	Perişan anneni
Kalakalmıştım korkunç acılar içinde...	Duyuyor musun? [8, 103-104]

Müharibə, təzyiq, ölüm, göz yaşı, günahsız uşaqlar, vətən uğrunda canından keçən şəhidlər... Bütün bunlar Nəsrin Ərbil yaradıcılığının ayrılmaz hissələridir. Bütün bunların canlı şahidi olmuş bir şair üçün bu mövzulardan yan keçmək mümkünsüzdür. Bu baxımdan şair “Kerkük şehitlerine” [4, 60] adlı şeiri diqqətəlayiqdir:

Sen Cennet kapısını müjdeleyen şehidim
Sen yakın geleceği aydınlatan ümidim.

Ey Kerküğüm, uğrunda varsın tüm kanım aksın
Sen benimsin, dâima benimle kalacaksın
Kerküğüm, Kerküğüm, vatan Kerküğüm,
Sinende şehitler yatan Kerküğüm.

Ümumiyyətlə, Nəsrin Ərbilin şeirləri mövzu baxımından bir-biri ilə bağlıdır. Vətən sevgisi, vətəndən uzaq düşməsi ilə əlaqədar olaraq qürbət, bu qürbətdən doğan kədər və s. Şair Türkiyəyə köçdükdən sonra onun yaradıcılığında qürbət mövzusu özünü daha qabarıq şəkildə büruzə verməyə başlayır. vətəninə, həmyerlilərindən uzaq düşən şair həsrətini, kədərini misralara tökür:

İstiyorum ki!
Doğduğum topraklarda
Dinsin yalnızlığım
Ve gençliğim ağlasın mezar taşımda [8, 78].

Şairlikdən əlavə, həm də istedadlı bir rəssam olan Nəsrin Ərbil yaradıcılığında rənglərə də yer vermişdir. Onun üçün rəng vazkeçilməz bir ünsürdür. O, rənglərin, xüsusilə mavi rəngin ona ilham verdiyini və bu rəngə böyük önəm verdiyini vurğulamışdır. Mavi onun üçün başlanğıcın, azadlıq və sonsuz bir ümidin rəmzidir. “Beklediğim”, “Kapı”, “Mavi”, “Alın yazısı”, “Bir ülke”, “Çınar”, “Mavi rüya” və s. şeirlərində mavi rəngin təsvirinə, “mavi dua”, “mavi insanlar”, “mavi içki”, “mavi Tanrı”, “mavi düşüncələr”, “mavi rüyalar”, “mavi sular” kimi ifadələrə rast gəlmək olar. Şairin mavi rəngə olan sevgisini, ona verdiyi önəmi “Mavi” [8, 106] adlı şeirində aydın görmək olar:

Seni unutmak için	Avutuyorlar mavice.
Hayallerimi martı kanatlarına takmış	Allahın mavi olduğuna inanan
Gidiyorum.	çocuklara
Derken, mavi insanlarla dolu	Masallar anlatıyorum
Bir yere varıyorum.	Dinliyorlar, mavimsi düşünceler
Bana mavi bir içki veriyorlar	içinde.
Sarhoş oluyorum.	Sonra sana dönüyorum
Derdimi döküyorum onlara	Mavilikten pay alarak
Acıyorlar;	Ve bütün mavileri sende buluyorum.

Türk dilindən əlavə, ingilis dilində də şeirlər yazan Nəsrin xanım bu sahədə böyük uğur əldə etmişdir. 1956-cı ildə Amerika Birləşmiş Ştatlarında “Music City” tərəfindən təşkil olunmuş şeir yarışmasında iştirak edən şairə “All for love” (“Hər şey sevgi üçün”) şeiri ilə birinci yerə layiq görülmüşdür. Onun bu yarışmadakı uğuru yalnız birinciliklə məhdudlaşmamışdır. Belə ki, Kaliforniya ştatında fəaliyyət göstərən “Nordic” adlı səsyazma şirkəti mahnı bəstələmək üçün bu şeiri satın almışdır. Eyni şirkət daha sonra şairənin “Lonely” (“Tənha”) və “Come back to me” (“Geri dön”) şeirlərini də satın almışdır [2, 462].

Nəsrin Ərbilin şeir dünyasına verdiyi bu töhfələr qarşılıqsız qalmamış, göstərdiyi xidmətlərə görə bir çox mükafatlara layiq görülmüşdür. 1956-cı ildə Amerika Birləşmiş Ştatlarında keçirilmiş şeir müsabiqəsində aldığı pul mükafatından əlavə 2004-cü ildə Dünya Gənc Türk Yazıçılar Birliyi tərəfindən Ankarada “Xidmət mükafatı”na layiq görülmüşdür. Daha sonra ədibə KIBATEK, İraq Türkman Ədəbiyyatçılar və Yazıçılar Birliyi, Türkmaneli Əməkdaşlıq və Mədəniyyət Vəqfi, İraq Türkman Cəbhəsi və Bilkent Universiteti tərəfindən çox sayda mükafat və diplomlar verilmişdir [8, 21].

2003-cü ildə Türkiyəyə köçən Nəsrin Ərbil professor İhsan Doğramacının dəstəyi ilə bir müddət Bilkent Universitetinin kitabxanasında mütəxəssis kimi işləmiş, daha sonra yenə də Doğramacı tərəfindən təsis edilən İhsan Doğramacı Ərbil Vəqfində baş katib vəzifəsinə çalışmışdır [8, 14]. İstər Ərbildə, istər Bağdadda, istərsə də Türkiyədə yaşadığı illərdə aktiv fəaliyyət göstərən Nəsrin xanım İraq-türkman ədəbiyyatının dünyaya çatdırılması sahəsində böyük işlər görmüşdür. Azərbaycan, Kırım, Qırğızıstan, Bolqarıstan, Yunanıstan, Ukrayna və İraqın özündə keçirilən qurultaylarda, müxtəlif şeir festivallarında iştirak etmiş, İraq-türkman şeirini layiqincə təmsil etmişdir.

Hal-hazırda Türkiyədə yaşayan Nəsrin Ərbil kitab nəşrinə son versə də, ilhamı gəldikcə şeirlər yazmağa davam edir.

İSTİFADƏ EDİLMİŞ ƏDƏBİYYAT:

Azərbaycan dilində:

1. Şirvani Ə. Azərbaycan şeirində forma məsələləri. Bakı, Elm və Təhsil, 2014, 159 s.

Türk dilində:

2. Başlanğıcından günümüze kadar Türkiye dışındaki türk edebiyatları antolojisi: 32 cildə. VI c. Ankara: Kültür Bakanlığı, 1997, 485 s.
3. Bayatlı H. İrak türkmen edebiyatında serbest şiir tartışmaları// “Turkish Studies” dergisi. 2012, №7/1, s.1597-1605.
4. Erbil N. Deniz Rüyası. Ankara, Ayyıldız Matbaası, 1969, 100 s.
5. Osman O. Irak Türkmen Şiirinin Solmayan Çiçeği Nesrin Erbil – <http://ondersaatci.blogcu.com/irak-turkmen-siirinin-solmayan-cicegi-nesrin-erbil/8696007>
6. Sabit İ. Kapadokya Şiir Antolojisi. II c. Nevşehir: Kapadokya Kültür Derneği ve Avrupa Nevşehirli Platformu, 2010, 223 s.
7. Sadettin A.Y. Nesrin Erbilin şiirlerinde üzüntü – <http://repository.uobaghdad.edu.iq/ArticleShow.aspx?ID=5003>
8. Salim Z.F. Nesrin Erbil: Hayatı ve sanat eserleri. Ankara: Ankara Üniversitesi, 2014, 140 s.
9. Şakir M.B. Irakta 20. Asır Türkmen Edebiyatı. İstanbul, Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2008, 159 s.
10. Tərzibaşı A. Saçma şeir// “Qardaşlıq” dərgisi. Temmuz, 1965, yıl:5, №3, s.29-31.
11. Veysel E. “Kardeşlik”te Edebi Yazılar: 1 Şiirler// “Kardeşlik” dergisi. Nisan-Haziran 2016, yıl:18, sayı:70, s.36.

Hulya Aslanova

Iraqi-turkman poetess Nasrin Arbil: life and works

S u m m a r y

The article describes general information about the life and works, social activities, literary identity of the leading figure of the widespread new literary trend, free verse, in Iraqi-turkman literature during 60^s of the 20th century – Nasrin Ata Arbil and the atmosphere that she grew up. Particular attention in the article is paid to the free verse, that holds special place in poetesses poetry. Her poems written in this genre have been classified according to form and content and analyzed on the basis of samples.

Хулия Асланова

**Поэтесса Иракско-туркманской литературы Насрин Эрбиль:
жизнь и творчество**

Р е з ю м е

В статье изложена общая информация о жизни и творчестве, общественной деятельности, литературной личности ведущего деятеля широкого распространения нового литературного направления, свободного стиха, в Иракско-туркманской литературе в течение 60-х годах XX века – Насрин Ата Эрбиля и атмосфере, где она выросла. Особое внимание в статье уделяется свободному стиху, которое занимает особенное место в творчестве поэтессы. Её стихи, написанные в этом жанре, были классифицированы по форме и содержанию и анализированы на основе образцов.

KLASSİK İRS: TARİXİ VƏ NƏZƏRİ PROBLEMLƏRİ

Rafael Hüseyinov. Klassik Azərbaycan və Şərqi Ədəbiyyatı həqiqətlərinin bərpası cəhdləri Əkrəm Cəfərin nəşri mümkün olmamış tənqidi araşdırmalarında	5
Şəhla Abdullayeva. Azərbaycan aşıq yaradıcılığında “Yusif və Züleyxa” süjeti	27
Əkrəm Bağirov. Əmin Əhməd Razinin “Həft İqlim” təzkirəsində Azərbaycan və Azərbaycan şairləri	36
Natəvan Bağirova. Əbu Firas əl-Həmdani yaradıcılığında həbsiyyə mövzusu	42
Leyla Bayramova. Nemətullah Kişvərinin farsca “Divan”ına Nizami irsinin təsiri	50
Şıxəli Əliyev. İmru-İl-Qeys bin Hücr erkən orta əsr ərəb mənbələrində	55
İlhamə Gültəkin. Məhəmməd Bayram xanın “Türkcə divan”ında cağatayca və oğuzca ünsürlər	68
Dilbər Hüseynova. Əbu Nəsr əl-Farabinin “Kitəb əl-musiqa əl-kəbir” əsərinin İslam Şərqi musiqi nəzəriyyəsinə yeri	76
Xanım Qarayeva. Nizaminin türk mənşəyi və əsərlərindəki türkcü motivlərin əleyhinə müasir erməni ideologiyasının təxribatları	84
Ruziyə Quliyeva. Nizami Gəncəvinin “Xəmsə”sində Allah və Peyğəmbərin mədhində ümumbəşəri ideyalar	89
Rəfail Mikayılov. Təsəvvüfün Azərbaycan ədəbiyyatına sirayəti və Vəli Şirazinin yaradıcılığı	94
İradə Musayeva. Əbubəkr ibn Xosrov əl-Ustadın “Munisnamə” əsərində roman stixiyası	106
Əsəd Süleymanov. Eynülqüzzat Miyanəci: həyatı, yaradıcılığı, təsəvvüfi düşüncəsi	115

YENİ VƏ MÜASİR DÖVRDƏ ƏDƏBİ-MƏDƏNİ PROSES

Hülya Aslanova. İraq-türkman şairələrindən Nəsrin Ərbil: həyat və yaradıcılığı	125
Kəmalə Cəfərova. Azərbaycan mühacirət ədəbiyyatı, anlayışı, mərhələləri	132
Sevinc Ayazqızı/Heydərova. Azərbaycan ədəbiyyatının 1960-1970-ci illər mərhələsi və “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzeti	139
Naibə Kərimli. Новаторский характер романа Вашингтона Ирвинга “Жизнь Магомета”	145
Seyran Qayıbov. Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin “Ata və oğul” hekayəsində mətnlərarası əlaqə	150
Vasif Quliyev. Cəlil Məmmədquluzadə və Qarabağ ədəbi mühiti	157
Türkan Məcidova. R.Rza, X.R.Ulutürk və B.Vahabzadənin ana dilinin cəmiyyət həyatındakı mövqeyi ilə əlaqədar fikirləri	172